

Teismo praktikos rinkinys

GENERALINIO ADVOKATO
PAOLO MENGOZZI NUOMONĖ,
pateikta 2012 m. lapkričio 21 d.¹

Byla C-334/12 RX-II

**Oscar Orlando Arango Jaramillo ir kt.
prieš**

Europos investicijų banką (EIB)

„Sprendimo T-234/11 P peržiūra — Ieškinio dėl panaikinimo priimtumas — Protingas terminas — Aiškinimas — Teismo pareiga atsižvelgti į nagrinėjamos bylos aplinkybes — Naikinamasis terminas — Veiksminga teisminė gynyba — Pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnis — Pavojus Sąjungos teisės vienovei ar darnai“

I – Įvadas

1. 2012 m. liepos 12 d. sprendimu² Teisingumo Teismas nusprendė, kad reikia peržiūrėti 2012 m. birželio 19 d. Europos Sąjungos Bendrojo Teismo (apeliacinių skundų kolegija) sprendimą *Arango Jaramillo ir kt. prieš EIB*³. Tai antras kartas, kai Teisingumo Teismas pirmojo generalinio advokato siūlymu nusprendė pradėti peržiūros procedūrą⁴.

2. 2012 m. liepos 12 d. sprendime Teisingumo Teismas tiksliai apibrėžė du nagrinėtinius klausimus.

3. Pirma, reikia patikrinti, ar Bendrasis Teismas, kaip apeliacinis teismas, nagrinėdamas Europos investicijų banko (EIB) tarnautojų ieškinio dėl jų nenaudai šio banko priimto akto panaikinimo pareiškimo aplinkybes, teisingai išaiškino „protingo termino“ sąvoką taip, kad jį praleidus ieškinys laikomas pareikštu pavėluotai ir dėl to nepriimtiniu ir Sąjungos teismas neprivalo atsižvelgti į konkrečias bylos aplinkybes.

4. Antra, reikia patikrinti, ar Bendrojo Teismo pasitelktu „protingo termino“ sąvokos aiškinimu negali būti pažeista Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 47 straipsnyje įtvirtinta teisė į veiksmingą teisminę gynybą.

5. Tuo atveju, jeigu Bendrojo Teismo konstatavimuose būtų padaryta teisės klaida, 2012 m. liepos 12 d. sprendime reikalaujama įvertinti, ar 2012 m. birželio 19 d. sprendimu keliamas pavojus Sąjungos teisės vienovei ar darnai, kaip tai suprantama pagal SESV 256 straipsnio 2 dalį ir Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 62 straipsnį, ir prirėikus – kiek.

1 — Originalo kalba: prancūzų.

2 — *Arango Jaramillo ir kt. prieš EIB (peržiūra)* (C-334/12 RX, toliau – 2012 m. liepos 12 d. sprendimas).

3 — T-234/11 P, toliau – 2012 m. birželio 19 d. sprendimas.

4 — Pirmą kartą buvo priimtas 2009 m. gruodžio 17 d. Sprendimas *M prieš EMEA (peržiūra)* (C-197/09 RX-II, Rink. p. I-12033).

6. Prieš pradėdant nagrinėti šiuos klausimus svarbu trumpai priminti, kad sprendimas peržiūrėti 2012 m. birželio 19 d. sprendimą buvo priimtas po to, kai iš pradžių pirmojoje instancijoje Europos Sąjungos Tarnautojų teismo (toliau – Tarnautojų teismas) sprendimu⁵, kuris vėliau apeliacine tvarka patvirtintas minėtu Bendrojo Teismo sprendimu, buvo atmestas dėl pavėluoto pareiškimo grupės EIB tarnautojų pareikštas ieškinys dėl panaikinimo, susijęs su jų algalapiais, nes šie ieškiniai buvo pareikšti praėjus trims mėnesiams, pridėjus fiksuotą dešimties dienų terminą dėl nuotolių, ir kelioms sekundėms.

7. Nesant jokių nuostatų, kuriose būtų nustatyti ieškinio pareiškimo terminai, taikytini EIB ir jo tarnautojų ginčams, Bendrasis Teismas, kaip ir prieš tai Tarnautojų teismas savo nutartyje, kuri apskūsta Bendrajame Teisme, motyvuojamosios dalies pradžioje priminė teismų praktiką, pagal kurią tokiam ieškiniumi pareikšti taikomas protingas terminas, vertintinas remiantis kiekvienos bylos aplinkybėmis⁶.

8. Vis dėlto savo 2002 m. birželio 19 d. sprendimo 26 punkte išsakęs nuomonę, kad Europos Sąjungos pareigūnų tarnybos nuostatų (toliau – Pareigūnų tarnybos nuostatai) 91 straipsnio 3 dalyje numatytas trijų mėnesių terminas yra „reikšmingas lyginamasis kriterijus“ ieškiniams dėl panaikinimo, pareikštiems EIB tarnautojų dėl šio banko teisės aktų, Bendrasis Teismas to paties sprendimo 27 punkte, remdamasis kai kuriais savo ankstesniais sprendimais⁷, nusprendė, kad tokio termino laikymasis iš principo laikytinas protingu.

9. Tame pačiame 2012 m. birželio 19 d. sprendimo 27 punkte, kuris primintas 2012 m. liepos 12 d. sprendimo punkte, Bendrasis Teismas iš minėtų sprendimų padarė išvadą „*a contrario* <...>, kad bet kuris EIB tarnautojo ieškinys, pareikštas pasibaigus trijų mėnesių terminui, pridėjus fiksuotos trukmės 10 dienų terminą dėl nuotolių, iš principo turi būti laikomas pareikštu per neprotingą terminą <...>“. Jis tęsė, kad šis *a contrario* aiškinimas priimtinas, „nes vien griežtas procesinių normų, nustatančių naikinamąjį terminą, taikymas atitinka teisinio saugumo reikalavimą ir būtinybę išvengti bet kokios diskriminacijos ar neobjektyvaus požiūrio vykdant teisingumą“.

10. Toliau Bendrasis Teismas paėiliui atmetė apelianų pateiktus apeliacinio skundo pagrindus.

11. Taigi 2012 m. birželio 19 d. sprendimo 30 punkte Bendrasis Teismas pripažino nepagrįsta apelianų kritiką, jog Tarnautojų teismas, užuot taikęs protingo termino laikymosi principą, kuris pagal savo pobūdį yra lankstus ir leidžia konkrečiai įvertinti atitinkamus interesus, vadovavosi griežtu ir bendru trijų mėnesių termino laikymosi reikalavimu, remdamasis tuo, kad Tarnautojų teismas paprasčiausia taikė „teisės normą, kuri <...> aiškiai ir konkrečiai išplaukia iš [Sprendimo 27 punkte nurodytos] teismo praktikos aiškinimo *a contrario*“. Anot Bendrojo Teismo, šia norma konkrečiai įgyvendinamas protingo termino laikymasis ginčiuose tarp EIB ir jo tarnautojų, kurie labai panašūs į teisinį ginčą, susijusį su Europos Bendrijų pareigūnais ir kitais tarnautojais, be to, „pagrįsta bendra prezumpcija, jog trijų mėnesių termino iš principo pakanka, kad EIB tarnautojai galėtų įvertinti jų nenaudai priimtų šio banko aktų teisėtumą ir prireikus parengti ieškinį“ ir ši norma „neįpareigoja <...> Sąjungos teismo, turinčio ją taikyti, atsižvelgti į kiekvienos bylos aplinkybes ir ypač konkrečiai įvertinti atitinkamus interesus“.

5 – 2011 m. vasario 4 d. Nutartis *Arango Jaramillo ir kt. prieš EIB* (F-34/10).

6 – Žr. sprendimo 22 ir 25 punktus ir ten nurodytą teismų praktiką.

7 – Šiuo klausimu Bendrasis Teismas mini 2001 m. vasario 23 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimą *De Nikolo prieš EIB* (T-7/98, T-208/98 ir T-109/99, Rink. VT p. I-A-49 ir II-185, 107 punktas); 2002 m. gruodžio 6 d. Pirmosios instancijos teismo pirmininko nutartį *D prieš EIB* (T-275/02 R, Rink. VT p. I-A-259 ir II-1295, 33 punktas) ir pagal analogiją – 2000 m. kovo 30 d. Pirmosios instancijos teismo nutartį *Méndez Pinedo prieš EIB* (T-33/99, Rink. VT p. I-A-63 ir II-273, 33 ir 34 punktai).

12. Bendrasis Teismas išdėstė tokius pačius argumentus peržiūrimo 2012 m. birželio 19 d. sprendimo 34 ir 35 punktuose ir paneigė būtinybę atsižvelgti į tam tikras apeliančių nurodytas bylos aplinkybes, nes, anot jo, sprendimo 27 punkte išdėstyta teisės norma pagrįsta „bendros prezumpcijos įgyvendinimu“, kuri „neįpareigoja Sąjungos teismo atsižvelgti į kiekvienos bylos aplinkybes“.

13. Kaip taip pat pažymėta 2012 m. liepos 12 d. sprendimo 11 punkte, savo 2012 m. birželio 19 d. sprendimo 39 punkte Bendrasis Teismas dar priminė, kad „griežtas procesinių normų, nustatančių naikinamąjį terminą, taikymas“ atitinka visų pirma teisinio saugumo reikalavimą, ir atmetė apeliančių pateiktą pagrindą, susijusį su proporcingumo principo ir teisės į veiksmingą teisminę gynybą pažeidimu, nes apeliantams, be kita ko, buvo puikiai žinoma taisyklė (aiškiai ir tiksliai išplaukianti iš teismo praktikos aiškinimo *a contrario*) ir šios taisyklės įtaka jų apeliacinio skundo priimtinumui.

14. Peržiūros procedūroje Teisingumo Teismo statuto 23 straipsnyje numatyti suinteresuotieji asmenys buvo pakviesti pateikti rašytines pastabas dėl 2012 m. liepos 12 d. sprendime apibrėžtų klausimų. Rašytines pastabas pateikė apeliantai Bendrajame Teisme, EIB, Portugalijos vyriausybė ir Europos Komisija.

15. 2012 m. lapkričio 1 d. įsigaliojus naujam Teisingumo Teismo procedūros reglamentui⁸, ši byla buvo paskirta dėl peržiūros sprendžiančiai kolegijai, paskirtai pagal minėto Procedūros reglamento 191 straipsnį.

II – Dėl 2012 m. birželio 19 d. sprendime esančių teisės klaidų

A – Dėl „protingo termino“ sąvokos aiškinimo, niekaip nesusieto su kiekvienos bylos aplinkybių vertinimu

16. Apeliantai mano, kad Bendrasis Teismas nepaisė principo, pagal kurį vertinant protingą terminą turi būti paisoma kiekvienos bylos aplinkybių, o EIB, Portugalijos vyriausybė ir Komisija laikosi priešingos nuomonės.

17. Verta paminėti, kad iš šių trijų šalių būtent Komisija pateikia griežčiausius argumentus, iš tikrųjų bandydama kvestionuoti patį pagrindinį pirmojo peržiūros dalyko, apibrėžto 2012 m. liepos 12 d. sprendime, teiginį. Tvirtindama, kad iš esmės dėl teisinio saugumo priežasčių terminas EIB tarnautojų ieškiniui dėl šios institucijos teisės aktų panaikinimo pareikšti privalo būti imperatyvus⁹ arba, kitaip tariant, jis turi būti „griežtas naikinamasis terminas“¹⁰, kaip juo – ne be tam tikrų dviprasmybių – vadovavosi Bendrasis Teismas, Komisija mano, kad nėra būtina spręsti klausimą, ar „protingo termino“ sąvoka gali būti aiškinama, neatsižvelgiant į konkrečias bylos aplinkybes, kaip 2012 m. birželio 19 d. sprendime tai padarė Bendrasis Teismas, nes, anot jos, Bendrasis Teismas tokios situacijos nenagrinęjo¹¹.

18. Šiuo klausimu Komisija iš esmės pažymi, kad 2012 m. liepos 12 d. sprendimo 15 punkte paminėta teismų praktika yra susijusi su protinga administracinių procedūrų trukme ir dėl šios priežasties nėra referencinis kriterijus, pagal kurį reikia vertinti 2012 m. birželio 19 d. sprendime pasirinkto sprendinio darną ieškinių pareiškimo terminų klausimu.

8 — OL L 265, p. 1.

9 — Komisijos pastabos (13 punktas).

10 — Ten pat, 18 punktas.

11 — Ten pat.

19. Nors laikosi kiek kitokios pozicijos, EIB iš esmės pritaria šiai nuomonei. Jis priduria, kad teismų praktikoje tariamai pripažinta, jog EIB tarnautojų teisinė padėtis yra identiška Europos Sąjungos personalo teisei padėčiai, o tai, jo nuomone, visiškai pateisina tai, kad jo tarnautojų ieškiniams pagal analogiją būtų taikomas trijų mėnesių terminas, galiojantis minėto personalo ieškiniams dėl jų nenaudai šių institucijų priimtų aktų panaikinimo. Be to, EIB pažymi, kad Teisingumo Teismas jau yra užpildęs EEB sutartyje buvusias spragas dėl Europos Parlamento aktyvios teisės pareikšti ieškinį vadovaudamasis analogijos metodu, tačiau nenumatė šio įgaliojimo įgyvendinimui švelnesnio ieškinio senaties termino, nei galioja kitoms institucijoms. Galiausiai, anot EIB, tuo, kad buvo nustatytas trijų mėnesių naikinamasis terminas, 2012 m. birželio 19 d. sprendimas atitiko teismų praktikoje įtvirtintą požiūrį, grindžiamą vienodu požiūriu į EIB tarnautojus ir Sąjungos institucijų personalo narius, teisinio saugumo išsaugojimu ir principu, pagal kurį ieškinio pareiškimo termino negali pakeisti nei teisėjas, nei šalis.

20. Aš savo ruožtu manau, kad dėl pirmojo peržiūros pagrindo darytinos tokios toliau išdėstytos pastabos.

21. Pirmiausia suprantama, kad peržiūros pagrindą sudaro aplinkybė, jog EIB savo Personalo nuostatuose nenustatė termino, per kurį ginčai tarp EIB ir jo tarnautojų turi būti perduoti Sąjungos teismui, ir dėl to tenka apgailestauti dar labiau, nes tokia situacija tęsiasi ilgai ir yra nepaaiškina.

22. Nesant atitinkamos normos teisės aktuose, Bendrasis Teismas jau anksčiau bandė užpildyti tokią procesinę spragą tuo, kad, kaip jis priminė 2012 m. birželio 19 d. sprendime, rėmėsi „protingo termino“ koncepcija. Mano manymu, spragos užpildomos pasitelkiant protingą terminą dėl dviejų priežasčių.

23. Pirmoji grindžiama kompetencijos paskirstymo principu. Kad ir ką sakytų EIB ir Komisija, iš principo Sąjungos teismas neturėtų užimti steigiamojo organo, teisės aktų leidėjo ar reglamentavimo funkcijas turinčio subjekto vietos, teismų praktikos keliu *ex officio* nustatydamas fiksuotą terminą, kuriam suėjus asmenys, nagrinėjamu atveju – EIB tarnautojai, nebegalėtų ginti savo teisių. Toks Sąjungos teismui galiojantis imperatyvas iš tiesų pagrįstas kompetencijos pasiskirstymu tarp Sąjungos institucijų ir įstaigų, juo labiau kad steigiamojo organo, teisės aktų leidėjo ar reglamentavimo funkcijas turinčio subjekto tylėjimas neišvengiamai kelia abejonių dėl to, kaip reikia aiškinti jų preziumuojamą intenciją, tiksliau – priežastis, kurios paskatino juos nieko nesakyti dėl konkretaus ieškinio senaties termino. Šiomis aplinkybėmis pagrįsta pripažinti, kad naikinamasis terminas, kadangi juo ribojama suinteresuotosios šalies galimybė pateikti visus jos reikalavimui patenkinti reikalingus argumentus, gali būti leistinas, tik jeigu jis aiškiai ir nedviprasmiškai sureglamentuotas¹².

24. Šis pirmasis paaiškinimas, t. y. atsisakymas, kad fiksuotas naikinamasis terminas būtų nustatytas teismo, nevisiškai paaiškina teismo rėmimąsi protingo termino sąvoka. Antroji priežastis yra neterminuotos teisės pareikšti ieškinį individų naudai atmetimas, nes teisiniai santykiai negali būti kvestionuojami neribotą laiką.

12 — Dėl termino naujam pagrindui Pirmosios instancijos teisme pateikti nebuvimo žr. 1995 m. birželio 29 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimą *Solvay prieš Komisiją* (T-32/91, Rink. p. II-1825, 40 punktas). Komisijos apeliacinis skundas dėl šio sprendimo, įskaitant jo motyvuojamosios dalies 40 ir 41 punktus, buvo atmetas Teisingumo Teismo kaip nepagrįstas: žr. 2000 m. balandžio 6 d. Sprendimą *Komisija prieš Solvay* (C-287/95 P ir C-288/95 P, Rink. p. I-2391, 31, 73 ir 74 punktai).

25. Kaip Bendrasis Teismas priminė 2012 m. birželio 19 d. sprendimo 22 punkte, kuris nesudaro peržiūros dalyko, kaip jis apibrėžtas 2012 m. liepos 12 d. sprendime, Sąjungos teismui vadovaujantis „protingo termino“ koncepcija galima suderinti, pirma, teisės subjekto teisę į veiksmingą teisminę gynybą, kuri reiškia, kad jis turi turėti pakankamai laiko įvertinti jo nenaudai priimto akto teisėtumą ir prireikus parengti ieškinį, ir, antra, teisinio saugumo reikalavimą, kuriuo siekiama, kad pasibaigus tam tikram terminui Sąjungos institucijų ir įstaigų priimti aktai galutinai įsigaliotų¹³.

26. Tai reiškia, kad, priešingai, nei teigia EIB, protingo termino taikymas nereiškia galimybės ginčyti jo priimtų aktų teisėtumą neribotą laiką, nes tokio termino taikymu kaip tik siekiama užkirsti kelią tam, kad Sąjungos teismas imtųsi nagrinėti per neprotingą terminą pareikšto ieškinio pagrįstumą.

27. Vis dėlto tam tikro termino protingumo vertinimas priklauso nuo kiekvienos bylos aplinkybių.

28. Šis konstatavimas teisingas ne vien kalbant apie administracinių procedūrų trukmę, kaip tvirtina EIB ir Komisija. Nesant atitinkamų nuostatų teisės aktuose, jis teisingas ir kalbant apie teisminių ieškinių pareiškimą.

29. Pavyzdžiui, 2010 m. spalio 27 d. sprendimu¹⁴ Teisingumo Teismas atmetė pasiūlymą peržiūrėti 2010 m. rugsėjo 15 d. Bendrojo Teismo nutartį *Marcuccio prieš Komisiją*¹⁵, kurioje Bendrasis Teismas pritaikė atsižvelgiant į bylos aplinkybes nustatyto protingo termino doktriną, apeliacijos stadijoje patvirtinės ieškinio dėl žalos atlyginimo, kylančio iš buvusio pareigūno ir jo institucijos darbo santykių, nepriimtinumą dar nepasibaigus trumpesniai terminui, nei Teisingumo Teismo statuto 46 straipsnyje numatytas penkerių metų senaties terminas, nes, nesant atitinkamos nuostatos ginčams tarp pareigūnų ir jų institucijų taikytinuose teisės aktuose, šis terminas buvo pripažintas reikšmingu referenciniu kriterijumi sprendžiant dėl ieškovo ieškinio priimtumo, tačiau nebuvo pripažintas griežta ir nepajudinama riba¹⁶.

30. Be to, Teisingumo Teismo nuomone, prašymų dėl Sąjungos teismuose patirtų išlaidų atlyginimo priimtumas priklauso, pirma, nuo protingo termino tarp sprendimo paskelbimo ir kitai bylos šaliai pateikto reikalavimo atlyginti išlaidas laikymosi¹⁷, o šios sąlygos nesilaikymas lemia teisės praradimą, ir, antra, nesant atitinkamos nuostatos Teisingumo Teismo procedūros reglamente, nuo to, ar ši kita šalis ginčija reikalaujamas išlaidas¹⁸.

31. Sprendimas *Parlamentas prieš Tarybą*¹⁹, kuriuo remiasi EIB, nepaneigia šios nuomonės 28 punkte išdėstyto vertinimo.

32. Tiesa, nepaisant to, jog tuo metu EEB sutarties 173 straipsnyje nebuvo atitinkamos normos, šiame sprendime Teisingumo Teismas pripažino Parlamento teisę pareikšti ieškinį, siekiant leisti jam išsaugoti savo prerogatyvas, tačiau nenustatė jam lankstesnio termino, nei šioje nuostatoje buvo numatytas, be kita ko, kitų institucijų ieškiniams dėl panaikinimo.

33. Vis dėlto, ši situacija skiriasi nuo EIB tarnautojų situacijos.

13 — Šiuo klausimu taip pat žr. 2001 m. kovo 6 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimą *Dunnett ir kt. prieš EIB* (T-192/99, Rink. p. II-813, 52 ir 53 punktai) ir 2001 m. gruodžio 11 d. Pirmosios instancijos teismo nutartį *Cerafogli ir kt. prieš EIB* (T-20/01, Rink. VT p. I-A-235 ir II-1075, 61 punktas).

14 — Sprendimas *Marcuccio prieš Komisiją (peržiūra)* (C-478/10 RX).

15 — T-157/09 P.

16 — Ten pat, 42–47 punktai.

17 — Žr. 1979 m. birželio 21 d. Nutartį *Dietz prieš Komisiją* (126/76 DEP, Rink. p. 2131, 1 punktas).

18 — Žr. 1968 m. vasario 22 d. Nutartį *Acciaierie San Michele prieš Vyriausiąją valdybą* (9/65 ir 58/65, Rink. p. 383, 11 punktas).

19 — 1990 m. gegužės 22 d. sprendimas (C-70/88, Rink. p. I-2041).

34. Minėtame Sprendime *Parlamentas prieš Tarybą* Europos Parlamentas reikalavo – ir šį reikalavimą Teisingumo Teismas patenkino – suteikti jam tinkamą teisinę galimybę, nagrinėtu atveju – galimybę pareikšti EEB sutarties 173 straipsnyje reglamentuotą ieškinį dėl panaikinimo, siekiant kontroliuoti ir prireikus imtis teisinių sankcijų dėl jo prerogatyvų pažeidimo Europos Bendrijų Tarybos ar Komisijos teisės aktu, t. y. prerogatyvų, kurios, anot Teisingumo Teismo, padeda išlaikyti Sutartimis apibrėžtą institucinę pusiausvyrą²⁰. Išplėtus EEB sutarties 173 straipsnyje numatytą teisinę galimybę Parlamento naudai, buvo suprantama – visų pirma dėl to paties institucinės pusiausvyros reikalavimo – kad šioje nuostatoje numatytų ieškinių pareiškimą reguliuojančios sąlygos, taip pat susijusi su jų dviejų mėnesių pareiškimo terminu, Parlamentui turėjo galioti lygiai taip pat griežtai kaip ir kitoms institucijoms.

35. Kita vertus, ir nekreipiant dėmesio į institucinės pusiausvyros reikalavimus, kuriuos pabrėžė Teisingumo Teismas minėtame Sprendime *Parlamentas prieš Tarybą*, svarbu priminti, kad EIB personalo nuostatų normoje dėl teisių gynimo priemonių tik numatyta Sąjungos teismų kompetencija, nenustačius ieškinio pareiškimo termino, o tai leidžia paaiškinti nuorodą į protingo termino paisymą.

36. Tokiomis sąlygomis, tariamai taikydamas protingo termino doktriną, 2012 m. birželio 19 d. sprendime Bendrasis Teismas iš tikrųjų nesilaikė savo kompetencijos ribų ir iškraipė esminį tokio termino požymį, t. y. lankstumą.

37. Siekiant tuo įsitikinti, pakanka paminėti, pirma, 2012 m. birželio 19 d. sprendimo 34 punktą, kuriame Bendrasis Teismas nusprendė, kad tai, jog EIB neįvykdė savo reglamentavimo funkcijos dėl ieškinio pareiškimo termino nustatymo, nėra reikšminga, „nes iš iki ieškinio pareiškimo suformuotos teismų praktikos *aiškinimo „a contrario“*, aiškiai ir konkrečiai išplaukia, kad *Sąjungos teismas ištaisė šią reglamentavimo spragą*, aiškindamas Sąjungos teisę <...> taip, jog EIB tarnautojo ieškinys, pareikštas pasibaigus trijų mėnesių terminui, <...> pridėjus fiksuotos trukmės 10 dienų terminą dėl nuotolių, iš principo turi būti laikomas pareikštu per *neprotingą terminą*“ ir dėl to pavėluotu²¹.

38. Antra, 2012 m. birželio 19 d. sprendimo 27, 30, 35 ir 39 punktuose iš esmės kaip „teisės norma“ nustatoma bendra trijų mėnesių termino paisymo protingumo ir *a contrario* pasibaigus šiam terminui pareikšto ieškinio neprotingumo prezumpcija, o Sąjungos teismas nelaikomas įpareigotu įvertinti kiekvienos bylos aplinkybes, pateisinant šį vertinimą visų pirma teismų praktika dėl „griežto procesinių normų, nustatančių naikinamąjį terminą, taikymo“.

39. Tiesa – ir tai manęs visiškai nešokiruoja, – jog Bendrojo Teismo paminėtoje ankstesnėje teismų praktikoje Sąjungos teismai, nesant atitinkamų nuostatų Sutartyse ir EIB personalo nuostatuose, laikėsi nuomonės, kad Pareigūnų tarnybos nuostatų 91 straipsnio 3 dalyje numatytas ieškinio pareiškimo terminas yra „reikšmingas lyginamasis kriterijus“ ir kad todėl trijų mėnesių terminas *iš principo* turi būti laikomas protingu EIB tarnautojo ieškiniui dėl jo nenaudai šios institucijos priimto akto panaikinimo pareikšti.

40. Vis dėlto dėl EIB neveikimo ginčų tarp jo ir jo tarnautojų atveju Pareigūnų tarnybos nuostatuose numatytas trijų mėnesių terminas neišvengiamai lieka orientacinis.

41. Šiomis sąlygomis, priešingai, nei nusprendė Bendrasis Teismas, pasibaigus tokiam terminui pareikštas ieškinys negali būti laikomas pavėluotu kaip pareikštas per neprotingą terminą dėl to, kad svarbu griežtai taikyti procesines normas, kuriose numatytas fiksuotas naikinamasis terminas, nes šios taisyklės paprasčiausia nėra taikytinos.

20 — Ten pat, 21–26 punktai.

21 — Išskirta mano.

42. Yra dvi galimybės: arba tikslus terminas ieškiniui dėl panaikinimo pareikšti buvo vienareikšmiai nustatytas Sąjungos pirminės ar antrinės teisės nuostatoje ir tokiu atveju iš tiesų galima neatsižvelgti į kiekvienos bylos aplinkybes, išskyrus nenugalima jėga ar aplinkybėmis, kurių nebuvo galima numatyti, pagrįstas išimtis, ir griežtai taikyti procesines normas dėl naikinamųjų terminų, arba, priešingai, turi būti konstatuota reglamentavimo spraga ir tokiu atveju teismas niekada negali jos visiškai ištaisyti, nes gali kilti pavojus įsikišti į reglamentuojamosios valdžios kompetenciją, tačiau privalo atsižvelgti į kiekvienos bylos aplinkybes. Šių skirtumų ignoravimas, kaip tai padarė Bendrasis Teismas 2012 m. birželio 19 d. sprendime, galiausiai reiškia paprasčiausią fiksuoto naikinamojo termino nustatymą teismų praktikos keliu.

43. Galiausiai Bendrojo Teismo nurodytas pateisinimas, dėl kurio jis esą gali *a contrario* aiškinti savo paties praktiką dėl trijų mėnesių termino, kaip antai numatyto Pareigūnų tarnybos nuostatuose, paisymo protingumo, neįtikina.

44. Šiuo klausimu norėčiau priminti, kad, anot Bendrojo Teismo, šios teismų praktikos aiškinimas *a contrario* nagrinėjamu atveju priimtinas, „nes bet koks kitoks jos aiškinimas nebūtų nei tinkamas, nei suderinamas su taikytiniais bendraisiais Sąjungos teisės principais [Bendrasis Teismas daro nuorodą į savo Sprendimo 22 punktą], kontekstu ir jų paskirtimi (pagal analogiją žr. 1958 m. birželio 13 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Meroni prieš Vyriausiąją valdybą*, 9/56, Rink. p. 9, 27), nes vien griežtas procesinių normų, nustatančių naikinamąjį terminą, taikymas atitinka teisinio saugumo reikalavimą ir būtinybę išvengti bet kokios diskriminacijos ar neobjektyvaus požiūrio vykdant teisingumą (šiuo klausimu pagal analogiją žr. 2011 m. rugsėjo 22 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Bell & Ross prieš VRDT*, C-426/10 P <...>, 43, 54 ir 55 punktus)“²².

45. Tačiau Bendrasis Teismas nepaisė visiškai papildomo pobūdžio, būdingo aiškinimui *a contrario*, kurį pasitelkė Teisingumo Teismas minėtame Sprendime *Meroni prieš Vyriausiąją valdybą*. Pasitelkti tokį aiškinimą leistina, tik „*kai joks kitas* aiškinimas neatrodo tinkamas ir suderinamas [su normos, kuriai taikomas šis aiškinimas,] tekstu, kontekstu ir paskirtimi“²³. Kadangi protingo termino paisymas yra būtent teisės į veiksmingą teisminę gynybą derinimo su teisinio saugumo reikalavimu rezultatas, kaip savo 2012 m. birželio 19 d. sprendimo 22 punkte priminė Bendrasis Teismas, aiškinimas *a contrario*, lemiantis, kad orientacinis trijų mėnesių terminas, taikytinas EIB ir jo tarnautojų ginčams, transformuojamas į fiksuotą naikinamąjį terminą, tikrai nėra vienintelis (ir galutinis) aiškinimas, užtikrinantis minėtų principų suderinimą.

46. Taip nėra, kalbant apie teisę į veiksmingą teisminę gynybą, nes protingo termino taikymas gali atverti galimybę vertinant ieškinių priimtinumą atsižvelgti į kitas aplinkybes, ne tik susijusias su nenugalima jėga ir (arba) aplinkybėmis, kurių nebuvo galima numatyti, o fiksuoto naikinamojo termino taikymas tokios galimybės neužtikrina.

47. Taip nėra, ir kiek tai susiję su teisinio saugumo principu, nes, priešingai, nei leidžia suprasti EIB, protingo termino doktrinos taikymas, apimantis atsižvelgimą į konkrečios bylos aplinkybes, nereiškia, kad šios organizacijos priimtų aktų teisėtumas gali būti ginčijamas neribotą laiką. Kaip jau minėjau, tam tikrais atvejais, kaip antai nagrinėjamas, protingas terminas atlieka ir naikinamojo termino vaidmenį, nors ir lankstaus, tačiau vis dėlto naikinamojo.

48. Tiesa, pažvelgus kitu kampu, t. y. EIB tarnautojų akimis, jų ieškinių priimtinumą priklausymas nuo protingo termino, kuris pagal savo prigimtį yra lankstus, paisymo gali lemti galimybės prognozuoti jų ieškinių likimą sumažėjimą.

22 — 2012 m. birželio 19 d. sprendimo 27 punktą.

23 — Minėto sprendimo 2 punktą, p. 26 (išskirta mano).

49. Vis dėlto ši rizika man atrodo labai nedidelė. Tuo atveju, kai ieškinys pareiškiamas per orientacinį trijų mėnesių terminą, teismų praktikoje ieškovų naudai pagrįstai įtvirtinta stipri prezumpcija dėl jų ieškinių pareiškimo termino protingumo. Ieškinių, pareiktų praėjus orientaciniam trijų mėnesių terminui, atveju ieškovams turi būti sudaryta galimybė pasiremti būtinybe atsižvelgti į kiekvienos bylos aplinkybes, ne tik remiantis protingo termino doktrina, bet ir dėl to, kad jiems negali tekti kaltė dėl neužtikrintumo, atsiradusio dėl fiksuoto naikinamojo termino nebuvimo, o procesinė rizika dėl tokio neužtikrintumo, vadovaujantis *estoppel* principu²⁴ arba *adage nemo auditur propriam turpitudinem allegans*²⁵, turi, priešingai, tekti organizacijai, dėl kurios ji kyla.

50. Be to, Bendrojo Teismo pasitelktas aiškinimas *a contrario* taip pat nėra būtinai reikalingas, siekiant išvengti diskriminacinio požiūrio EIB tarnautojų naudai. Iš tiesų, nekreipiant dėmesio į kiek drąsiau „šiuo klausimu ir pagal analogiją“ Bendrojo Teismo padarytą nuorodą į minėtą Sprendimą *Bell & Ross prieš VRDT*, priimtą nagrinėjant pagal EB 230 straipsnį pareiktą ieškinį dėl panaikinimo, galimybę prilyginti EIB tarnautojų ir pareigūnų, kuriems taikomi Pareigūnų tarnybos nuostatai, situacijas riboja termino, kuris gali būti taikomas šių dviejų kategorijų asmenų pareikštiems ieškiniams, prigimtis. Pirmuoju atveju tai neišvengiamai lankstus terminas, kuris taikomas dėl EIB neveikimo, o antruoju atveju kalbama apie fiksuotą terminą, vienareikšmiai įtvirtintą Pareigūnų tarnybos nuostatų normomis.

51. Be to, jeigu lygintume vien procesines normas, tai nėra vienintelis skirtumas, egzistuojantis tarp šių dviejų asmenų kategorijų. Pavyzdžiui, jeigu Pareigūnų tarnybos nuostatų 90 ir 91 straipsniuose numatytas preliminarios administracinės procedūros taikymas, kurios tinkama eiga ir visiškai užbaigimas sudaro pareigūnų ieškinių prieš instituciją, kurioje jie dirba, priimtino sąlygą, EIB personalo nuostatų 41 straipsnyje savo ruožtu įtvirtinta fakultatyvioji vidinė taikinimo procedūra, kuri negali būti paversta privaloma, kaip numatytoji Pareigūnų tarnybos nuostatų 90 ir 91 straipsniuose, t. y. taikinimo procedūra, kuri neturi įtakos ieškinio pareiškimo Sąjungos teisme terminui²⁶. Taip pat pasakytina, kad jeigu EIB tarnautojas prašo pradėti tokią procedūrą, Sąjungos teismas laikosi nuomonės, jog ieškinio jame pareiškimo terminas prasideda tik pasibaigus tokiai procedūrai, su sąlyga kad tarnautojas paprašė taikyti taikinimo procedūrą per protingą terminą po to, kai gavo jo nenaudai priimtą aktą, ir pačios taikinimo procedūros trukmė buvo protinga²⁷.

52. Taigi konstatuotina, kad Sąjungos teismas visiškai supranta procesines analogijos, galinčios egzistuoti tarp EIB tarnautojams taikytino sutartinio režimo ir institucijų pareigūnams taikytino statutinio režimo, ribas. Be to, šios bylos nagrinėjimo dalyko atveju aplinkybė, kad dėl EIB neveikimo jo tarnautojų naudai bus pripažintas lankstus naikinamasis terminas, nedaro jokios žalos institucijų pareigūnams, kurių ieškiniai reglamentuojami Pareigūnų tarnybos nuostatų normomis.

53. Todėl manau, kad pasitelkęs protingo termino sąvokos aiškinimą, niekaip nesusietą su atsižvelgimu į konkrečias kiekvienos bylos aplinkybes, todėl nesuderinamą su pačia tokio termino prigimtimi, kaip ji išplaukia iš teismų praktikos, 2012 m. birželio 19 d. sprendime Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą.

24 — Sąjungos teisėje taip pat pripažintas principas: be kita ko, žr. 1986 m. sausio 15 d. Sprendimą *Hurd* (44/84, Rink. p. 29, 57 punktas); 2005 m. birželio 28 d. Sprendimą *Dansk Rørindustri ir kt. prieš Komisiją* (C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P-C-208/02 P ir C-213/02 P, Rink. p. I-5425, 82–88 punktai) ir 2003 m. liepos 9 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimą *Kyowa Hakko Kogyo ir Kyowa Hakko Europe prieš Komisiją* (T-223/00, Rink. p. II-2553, 34 ir 53 punktai).

25 — Pirmosios instancijos teismo pripažintas „teisės principu“ 1996 m. gruodžio 11 d. Sprendime *Barraux ir kt. prieš Komisiją* (T-177/95, Rink. VT p. I-A-541 ir II-1451, 55 punktas).

26 — Žr. 2012 m. balandžio 27 d. Bendrojo Teismo sprendimą *De Nicola prieš EIB* (T-37/10 P, 75–77 punktai ir nurodyta teismų praktika).

27 — Minėto Sprendimo *Dunnett ir kt. prieš EIB* 56 punktas.

B – *Dėl Chartijos 47 straipsnyje įtvirtintos teisės į veiksmingą teisminę gynybą pažeidimo*

54. Remiantis antruoju peržiūros pagrindu, 2012 m. liepos 12 d. sprendimu Teisingumo Teismas kviečiamas nustatyti, ar tuo, kad protingo termino praleidimo faktui suteiktas naikinamasis poveikis, Bendrojo Teismo pasitelktas aiškinimas negali pažeisti teisės į veiksmingą teisminę gynybą²⁸, kuri neginčijamai yra vienas bendrųjų Sąjungos teisės principų, šiuo metu įtvirtintas Chartijos 47 straipsnyje²⁹.

55. Pirmiausia reikia priminti, kad pagal Chartijos 52 straipsnį bet koks jos pripažintų teisių ir laisvių įgyvendinimo apribojimas turi būti „numatytas įstatymo ir nekeisti šių teisių ir laisvių esmės“; konkrečiai kalbant, šie apribojimai turi iš tikrųjų atitikti bendrojo intereso tikslus ir proporcingumo principą.

56. Pagal tą patį straipsnį Chartijoje nurodytų teisių, atitinkančių 1950 m. lapkričio 4 d. Romoje pasirašytos Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – EŽTK) garantuojamas teises, esmė ir taikymo sritis yra tokia, kaip nustatyta toje Konvencijoje, tačiau jis nekludo Sąjungos teisėje numatyti didesnę apsaugą.

57. Kaip savo atitinkamose rašytinėse pastabose teisingai teigia apeliantai, EIB ir Komisija, EŽTK 6 straipsnio 1 dalis, kurioje užtikrinama teisė kreiptis į nepriklausomą ir nešališką teismą – ir į kurią Teisingumo Teismas yra daręs nuorodas kartu su tos pačios konvencijos 13 straipsniu, aiškindamas Bendrijos teisę iki Chartijos priėmimo arba iki jai įgijus privalomą galią³⁰ – yra reikšminga³¹.

58. Remiantis Europos Žmogaus Teisių Teismo praktika dėl minėtos EŽTK 6 straipsnio 1 dalies aiškinimo, „teisė į teismą“, kurios ypatingas aspektas yra teisė kreiptis į teismą, nėra absoliuti ir jai gali būti taikomi netiesiogiai pripažinti apribojimai, visų pirma susiję su ieškinio priimtumo sąlygomis, nes dėl paties jos pobūdžio ją turi reglamentuoti valstybė, kuri šiuo klausimu naudojasi tam tikra diskrecija³².

59. Vis dėlto pagal tą pačią teismo praktiką šiais apribojimais teisės subjektui suteikta galimybė negali būti varžoma taip arba tiek, kad būtų pažeista pati jo teisė į teismą esmė, nes šie apribojimai suderinami su EŽTK 6 straipsnio 1 dalimi, tik jeigu jais siekiama teisėto tikslo ir egzistuoja protingas proporcingumo tarp naudojamų priemonių ir siekiamo tikslo santykis³³.

60. Šiuo klausimu pažymėtina, kad nors Europos Žmogaus Teisių Teismas primena, jog nuostatomis, reglamentuojančios terminus, kurių reikia laikytis norint pareikšti ieškinį, siekiama užtikrinti gerą teisingumo vykdymą ir visų pirma teisinio saugumo principo laikymąsi, ir tai yra taisyklės, dėl kurių individai turi tikėtis, kad jos bus taikomos³⁴, vis dėlto teismas tikrina, ar EŽTK 6 straipsnio 1 dalimi

28 — Žr. sprendimo rezoliucinės dalies 2 punktą ir motyvuojamosios dalies 16 punktą.

29 — Žr., be kita ko, 2009 m. liepos 16 d. Sprendimą *Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland prieš Komisiją* (C-385/07 P, Rink. p. I-6155, 177 ir 178 punktai bei nurodyta teismų praktika) ir 2011 m. rugsėjo 22 d. Nutartį *Pagnoul* (C-314/10, 24 punktas).

30 — Žr., be kita ko, 1986 m. gegužės 15 d. Sprendimą *Johnston* (222/84, Rink. p. 1651, 18 punktas) ir 2006 m. rugsėjo 19 d. Sprendimą *Wilson* (C-506/04, Rink. p. I-8613, 46 ir 47 punktai bei nurodyta teismų praktika).

31 — Šiuo klausimu žr., be kita ko, 2010 m. gruodžio 22 d. Sprendimą *DEB* (C-279/09, Rink. p. I-13849, 32 punktas). Dvigubas Chartijos 47 straipsnio ryšys su EŽTK 6 ir 13 straipsniais, be kita ko, primintas Su pagrindinių teisių chartija susijusiuose išaiškinimuose (OL C 303, 2007, p. 17, konkrečiai – p. 29 ir 30).

32 — Žr., be kita ko, 1998 m. vasario 19 d. EŽTT sprendimą *Edificaciones March Gallego S.A. prieš Ispaniją* (*Recueil des arrêts et décisions* 1998-I, p. 290, § 34); 2009 m. vasario 24 d. Sprendimą *L'Erablière ASBL prieš Belgiją* (peticijos Nr. 49230/07, *Recueil des arrêts et décisions* 2009-II, § 35) ir 2011 m. gruodžio 6 d. Sprendimą *Anastasakis prieš Graikiją* (peticijos Nr. 41959/08, § 24).

33 — Ten pat.

34 — Žr., be kita ko, 1998 m. spalio 28 d. EŽTT sprendimą *Pérez de Rada Cavanilles prieš Ispaniją* (*Recueil des arrêts et décisions* 1998-VIII, § 45); 2006 m. birželio 22 d. Sprendimą *Díaz Ochoa prieš Ispaniją* (peticijos Nr. 423/03, § 44); 2012 m. sausio 31 d. Sprendimą *Assunção Chaves prieš Portugaliją* (peticijos Nr. 61226/08, § 77) ir 2012 m. liepos 3 d. Sprendimą *Radeva prieš Bulgariją* (peticijos Nr. 13577/05, § 26).

siekiamas teisės kreiptis į teismą veiksmingumas nėra ribojamas, pavyzdžiui, „ypač griežtu“³⁵ arba „pernelyg ribojančiu“³⁶ tokių procedūrinių taisyklių aiškinimu ar taikymu, dėl kurio užkertamas kelias ieškinį nagrinėti iš esmės arba sukuriama „tokia kliūtis, kuri užkerta teisės subjektui galimybę, kad jo byla būtų iš esmės išnagrinėta kompetentingo teismo“³⁷.

61. Pavyzdžiui, „aplinkybė, kad buvo galima imtis teisių gynimo priemonės ir vėliau sužinoti, kad ieškinys nepriimtinas, ne visuomet atitinka EŽTK 6 straipsnio 1 dalies imperatyvus; dar būtina, kad prieigos laipsnis būtų pakankamas tam, kad užtikrintų individui „teisę į teismą“, atsižvelgiant į teisės viršenybės demokratinėje visuomenėje principą“³⁸.

62. Taigi Europos Žmogaus Teisių Teismas, pavyzdžiui, tikrina, ar kasacinio skundo pareiškimo terminas yra pakankamas, atsižvelgiant į kasatoriaus gyvenamąją vietą³⁹, ar nacionalinio teismo atsisakymas pratęsti iš anksto įstatyme nustatytą terminą apeliaciniam skundui pareikšti nėra neprotingas⁴⁰, ar ieškinio pareiškimo terminų skaičiavimo taisyklės yra pakankamai aiškios ir nuoseklios⁴¹ arba ar nacionalinių teismų klaidos apskaičiuojant šiuos terminus nėra EŽTK 6 straipsnio 1 dalyje numatytos teisės kreiptis į teismą veiksmingumo pažeidimas⁴².

63. Kadangi Chartijos 47 straipsniu Sąjungos teisėje įgyvendinama apsauga, įtvirtinta EŽTK 6 straipsnio 1 dalyje⁴³, tikrindamas, kaip Bendrasis Teismas aiškina ir taiko Sąjungos teisėje numatytus procesinius reikalavimus, įskaitant susijusiuosius su ieškinio pareiškimo terminais, Teisingumo Teismas, be jokių abejonių, turi visų pirma užtikrinti bent jau lygiavertį kontrolės laipsnį, kokio šiuo klausimu laikosi Europos Žmogaus Teisių Teismas pagal EŽTK 6 straipsnio 1 dalį šios konvencijos šalių teismų atžvilgiu⁴⁴.

64. Apskritai, ir net jeigu nė viena iš pastabas šioje byloje pateikusių šalių taip nėra teigusi, aplinkybė, kad Europos Žmogaus Teisių Teismas konstatavo EŽTK 6 straipsnio 1 dalies pažeidimą byloje, kurios buvo susijusios su bendrai paėmus trumpų ieškinių ir skundų pateikimo terminų aiškinimu ir (arba) taikymu, negali *a contrario* reikšti, kad Teisingumo Teismas neturi galimybės nustatyti Chartijos 47 straipsnio pažeidimo, kiek tai susiję su paprastai ilgesniais terminais, nustatytais asmenims tam, kad jie Sąjungos teisme galėtų apskusti jų nenaudai Sąjungos institucijos ar įstaigos priimto akto teisėtumą.

65. Šiomis aplinkybėmis pažymėtina, kad minėtos Europos Žmogaus Teisių Teismui pateiktos bylos buvo susijusios su anksčiau įstatyme nustatytų procesinių terminų aiškinimu ar taikymu, o šioje byloje neginčijama, jog, EIB nenustačius procesinio termino, apeliantai galėjo tikėtis ne to, kad Bendrasis Teismas – ir prieš tai Tarnautojų teismas – pritaikys jų ieškiniai fiksuotą naikinamąjį terminą, o sprenddamas dėl jų ieškinio priimtimumo, priešingai, apsiribos „protingo termino“ doktrinos taikymu.

35 — Žr. 2012 m. gegužės 29 d. EŽTT sprendimą *Ute Saur Vallnet prieš Andorą* (peticijos Nr. 16047/10, § 43 ir nurodyta teismo praktika).

36 — Žr., pavyzdžiui, minėtą EŽTT sprendimą *Díaz Ochoa prieš Ispaniją* (§ 50).

37 — Minėtas EŽTT sprendimas *L'Erablière ASBL prieš Belgiją* (§ 35).

38 — Šiuo klausimu žr. 1975 m. vasario 21 d. EŽTT sprendimą *Golder prieš Jungtinę Karalystę* (A serija Nr. 18, p. 18, § 34 ir 35) ir 1992 m. gruodžio 16 d. Sprendimą *Geouffre de la Pradelle prieš Prancūziją* (peticijos Nr. 12964/87, *Recueil des arrêts et décisions*, p. 43, § 34). Taip pat žr. minėtą EŽTT sprendimą *Radava prieš Bulgariją* (§ 27).

39 — 2001 m. liepos 10 d. EŽTT sprendimas *Tricard prieš Prancūziją* (peticijos Nr. 40472/98, § 31).

40 — Žr., 2005 m. gegužės 19 d. EŽTT sprendimą *Kaufmann prieš Italiją* (peticijos Nr. 14021/02, § 34–39).

41 — Žr. minėtą EŽTT sprendimą *Geouffre de la Pradelle prieš Prancūziją* (§ 29–35).

42 — Minėtas EŽTT sprendimas *Radava prieš Bulgariją* (§ 27–29). Šiuo klausimu taip pat žr. minėtą EŽTT sprendimą *Ute Saur Vallnet prieš Andorą* (§ 41–43).

43 — 2011 m. gruodžio 8 d. Sprendimas *Chalkor prieš Komisiją* (C-386/10 P, Rink. p. I-13085, 51 punktą) ir 2012 m. lapkričio 6 d. Sprendimas *Otis ir kt.* (C-199/11, 47 punktą). Šiuo klausimu taip pat žr. minėto Sprendimo *DEB* 32 punktą.

44 — Turint omenyje, kad, priešingai nei Europos Žmogaus teisių teismo nagrinėtose bylose, šiuo atveju reikia išaiškinti ne valstybių narių vidaus procesinės teisės aktus, o Sąjungos teisę, ir ši užduotis pirmiausia tenka Teisingumo Teismui.

66. Nors negalima atmesti galimybės, kad apeliantai galėjo pareikšti savo ieškinį per trijų mėnesių terminą, dėl neišvengiamai orientacinio šio termino pobūdžio ginčų tarp EIB ir jo tarnautojų atveju jie savo ruožtu negalėjo tikėtis, jog šio termino viršijimą keliomis sekundėmis Bendrasis Teismas, vadovaudamasis teismų praktika dėl griežto procesinių normų aiškinimo, susijusia su Sąjungos teisėje nustatytais ieškinių pareiškimo terminais, pripažins neprotingu, ir tai, be to, bus padaryta neatsižvelgus į visas bylos aplinkybes, įvertinus ne vien nenugalimos jėgos ir aplinkybių, kurių nebuvo galima numatyti, atvejus.

67. Dėl nurodomo apeliančių nerūpestingumo todėl, kad prieš pareikšdami savo ieškinį jie neva palaukė kelias minutes iki sueis trijų mėnesių terminas, pasakytina, kad jis stokoja bet kokio pagrindo, nes, kaip jau minėjau, tai yra tik orientacinis terminas, neatleidžiantis Sąjungos teismo nuo pareigos – taip pat *ex officio* – patikrinti, ar šis ieškinyje nebuvo pareikštas per neprotingą terminą, atsižvelgiant į visas konkrečios bylos aplinkybes ir įvertinus ne vien nenugalimos jėgos ir aplinkybių, kurių nebuvo galima numatyti, atvejus.

68. Todėl priėmęs savo sprendimą ir patvirtinęs minėtą Tarnautojų teismo nutartį *Arango Jaramillo ir kt. prieš EIB*, kurioje apeliančių ieškinyje buvo pripažintas nepriimtiniu, nes pareikštas pavėluotai, Bendrasis Teismas, mano nuomone, pernelyg griežtai aiškino ir taikė protingo termino sąvoką, todėl pažeidė teisę į veiksmingą teisminę gynybą, kaip ji užtikrinta Chartijos 47 straipsnyje, ir taip atėmė iš apeliančių teisę į tai, kad jų ieškinyje būtų išnagrinėtas iš esmės.

III – Dėl pavojaus Sąjungos teisės vienovei ar darnai

69. Viena ar kelios net labai grubios Bendrojo Teismo padarytos teisės klaidos nebūtinai kelia pavojų Sąjungos teisės vienovei ar darnai, kaip tai suprantama pagal Teisingumo Teismo statuto 62b straipsnį.

70. Atvirėščiai, keturi kriterijai, kuriais rėmėsi Teisingumo Teismas konstatuodamas, kad byloje, kurioje priimtas minėtas Sprendimas *M prieš EMEA (peržiūra)*⁴⁵, nagrinėtų dviejų procesinių normų pažeidimas „paveikė [Sąjungos] teisės vienovę ir darnumą“⁴⁶, nėra nei minimalūs, nei išsamūs, nes, įvertinti kartu⁴⁷, paskatino Teisingumo Teismą konstatuoti bendrą pavojų abiem paprastai alternatyvioms sąlygoms, kurios lemia Bendrojo Teismo sprendimo ar nutarties peržiūrą.

71. Vis dėlto, mano nuomone, šioje byloje taikytini iš esmės analogiški kriterijai tiems, kuriuos Teisingumo Teismas išskyrė savo minėtame Sprendime *M prieš EMEA (peržiūra)*.

72. Taigi, pirma, 2012 m. birželio 19 d. sprendimas yra pirmas sprendimas, kuriame buvo patvirtinta, kad ieškinių dėl panaikinimo pareiškimo orientacinio termino nepaisymas, remiantis teismų praktikos aiškinimu *a contrario* ir griežtu su terminais susijusių procesinių normų aiškinimu, lemia tokio ieškinių nepriimtimumą kaip pareikšto pavėluotai. Taigi šis sprendimas gali būti precedentas būsimoms byloms⁴⁸.

45 — Dėl išsamumo primenu, jog šioje byloje Teisingumo Teismas nusprendė, pirma, kad Pirmosios instancijos teismas klaidingai išaiškino sąvoką „jei toje bylos stadijoje tai galima daryti“, be kita ko, kaip tai suprantama pagal Teisingumo Teismo statuto 61 straipsnį, ir šiuo požiūriu pažeidė jo priedo 13 straipsnį, nes priėmė sprendimą dėl ieškinių, kuriuo buvo siekiama neturtinės žalos atlyginimo, nors per procesą pirmoje instancijoje buvo nagrinėtas vien prieštaravimas dėl priimtimumo (minėto sprendimo 37 punktą), ir, antra, neatsižvelgiant į minėtą „teisės klaidą“, kad kai priėmė sprendimą, iš esmės nesuteikęs Europos vaistų agentūrai galimybės veiksmingai pateikti savo nuomonės dėl ieškovo reikalavimų atlyginti žalą, Bendrasis Teismas pažeidė „rungimosi principą, kylantį iš reikalavimų, susijusių su teise į teisingą bylos nagrinėjimą“ (žr. to paties sprendimo 38 ir 59 punktus).

46 — Ten pat, sprendimo rezoliucinės dalies 1 punktą bei motyvuojamosios dalies 66 ir 67 punktą. Išskirta mano.

47 — Ten pat, 66 punktą.

48 — Žr. minėto Sprendimo *M prieš EMEA (peržiūra)* 62 punktą. Nors ir ribotai, vis dėlto šio sprendimo precedentinis pobūdis galėtų turėti įtakos ne tik byloje tarp EIB ir jo tarnautojų, bet ir su Europos Centrinio Banku (ECB) susijusiose bylose. Be to, negalima atmesti galimybės, kad panašų pagrindimą Bendrasis Teismas galėtų pasitelkti nagrinėdamas ieškinius dėl žalos atlyginimo, kuriuos pateikia pareigūnai prieš savo instituciją.

73. Antra, laikydamasis nuomonės, kad Sąjungos teismas neturi atsižvelgti į konkrečios bylos aplinkybes nagrinėdamas protingo termino praleidimo neprotingumą, Bendrasis Teismas, mano nuomone, nukrypo nuo pačios Sąjungos teisėje įtvirtintos protingo termino sąvokos esmės ir taip padarė savo sprendimą nenuoseklų.

74. Trečia, abu principai (protingas terminas ir teisė į veiksmingą teisminę gynybą), kurių, mano nuomone, Bendrasis Teismas nepaisė, yra ne vien viešosios tarnybos teisės dalis, o taikytini neatsižvelgiant į nagrinėjamą sritį⁴⁹.

75. Galiausiai, ketvirta, šiems dviem principams tenka svarbi vieta Sąjungos teisės sistemoje⁵⁰. Konkrečiai kalbant, Chartijos 47 straipsnyje garantuota teisė, remiantis ESS 6 straipsniu, turi tokią pačią teisinę galią kaip ir Sutartys. Be to, ši teisė neatsiejamai būdinga bet kokiai teisinės valstybės principu pagrįstai teisės sistemai, kaip antai Sąjungos teisės sistemai⁵¹, ir turi joje mažų mažiausia „konstitucinį“ pobūdį⁵².

76. Dėl visų šių priežasčių manau, kad savo 2012 m. birželio 19 d. sprendimu Bendrasis Teismas sukėlė pavojų bent jau Sąjungos teisės darnai.

IV – Dėl panaikinimo apimties

77. Teisingumo Teismo statuto 62b straipsnio pirmojoje pastraipoje numatyta, kad jeigu Teisingumo Teismas nustato, kad Bendrojo Teismo sprendimas turi įtakos Sąjungos teisės vienovei ar darnai, jis grąžina bylą Bendrajam Teismui, kuriam Teisingumo Teismo sprendimas teisės klausimais yra privalomas. Grąžindamas bylą Teisingumo Teismas taip pat gali nurodyti, kurie Bendrojo Teismo sprendimo padariniai ginčo šalims yra laikytini galutiniais. Išimtiniais atvejais, jeigu, atsižvelgiant į peržiūros rezultatus, ginčo sprendimas kyla iš nustatytų faktų, kuriais buvo pagrįstas Bendrojo Teismo sprendimas, Teisingumo Teismas gali pats priimti galutinį sprendimą.

78. Vadinas, Teisingumo Teismas negali vien konstatuoti, jog paveikta Bendrijos teisės vienovė ar darna, nenurodydamas šio konstatavimo padarinių nagrinėjamam ginčui⁵³.

79. Šiuo atveju manyčiau, kad reikia panaikinti 2012 m. birželio 19 d. sprendimą, kiek juo apeliacinio skundo nagrinėjimo stadijoje buvo patvirtintas Tarnautojų teisme pareikšto ieškinio nepriimtumas ir apeliantams nurodyta padengti bylinėjimosi išlaidas Bendrajame Teisme.

80. Kita vertus, kadangi pavojus Sąjungos teisės darnai kyla dėl dviejų prieš tai konstatuotų principų pažeidimo, akivaizdu, kad Teisingumo Teismas negali pats priimti galutinio sprendimo dėl apeliančių pirmojoje instancijoje Tarnautojų teisme pradėto ginčo.

81. Peržiūros procedūroje nė viena Teisingumo Teismo statuto ar jo Procedūros reglamento nuostata Teisingumo Teismas nėra įpareigojamas grąžinti bylą Bendrajam Teismui, o ne tiesiogiai Tarnautojų teismui, kad jis suteiktų šalims galimybę išreikšti savo nuomonę dėl ginčo esmės.

49 — Minėto Sprendimo *M prieš EMEA (peržiūra)* 64 punktas.

50 — Ten pat, 65 punktas.

51 — Žr. ESS 2 straipsnį.

52 — Šiuo klausimu žr., be kita ko, mano išvados byloje, kurioje priimtas 2007 m. vasario 27 d. Sprendimas *Gestoras Pro Amnistia ir kt. prieš Tarybą* (C-354/04 P, Rink. p. I-1579) 176 ir 177 punktus.

53 — Minėto Sprendimo *M prieš EMEA (peržiūra)* 69 punktas.

82. Kaip matyti iš Sprendimo *M prieš EMEA (peržiūra)* 30 punkto, apeliacinis teismas tam tikromis sąlygomis gali priimti sprendimą dėl ieškinio esmės, nors pirmosios instancijos procese tebuvo nagrinėtas vien nepriimtinumą grindžiamas prieštaravimas, kuriam šios instancijos teismas pritarė. Taip gali būti, kai, pirma, ginčijamo teismo sprendimo arba nutarties panaikinimas neišvengiamai reiškia, kad nagrinėjamas ieškinys turi būti tam tikru būdu išspręstas iš esmės, arba, antra, ieškinio dėl panaikinimo nagrinėjimą iš esmės pagrindžia šalių apeliaciniame procese išsakyti argumentai, pirmosios instancijos teismui jau pateikus savo argumentus.

83. Akivaizdu, kad taip nėra šioje byloje ir kad Bendrasis Teismas, kaip ir savo pozicijoje, pareikštoje Teisingumo Teismui po peržiūros gražinus minėtą bylą *M prieš EMEA (peržiūra)*⁵⁴, galės vien konstatuoti, jog gali tik gražinti bylą Tarnautojų teismui, kad šis nuspręstų dėl apeliančių pateiktų panaikinimo pagrindų.

84. Vis dėlto, siekiant laikytis Sutartyse numatytos hierarchijos Sąjungos teisminėje institucijoje, tik Bendrasis Teismas, išklauses šalis pagal savo Procedūros reglamentą⁵⁵, turi teisę priimti tokį sprendimą. Taigi siūlau, kad Teisingumo Teismas gražintų bylą šiam teismui.

V – Dėl bylinėjimosi išlaidų

85. Pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 195 straipsnio 6 dalį, kai Bendrojo Teismo sprendimas ar nutartis, kuriuos reikia peržiūrėti, yra priimti pagal SESV 256 straipsnio 2 dalį, Teisingumo Teismas sprendžia bylinėjimosi išlaidų klausimą.

86. Nesant specialių taisyklių, reglamentuojančių bylinėjimosi išlaidų paskirstymą peržiūros procedūroje, ir remdamasis tuo, ką nusprendė Teisingumo Teismas minėtame Sprendime dėl peržiūros *M prieš EMEA*⁵⁶, siūlau, kad pareiškimus ar rašytines pastabas šioje procedūroje pateikusios šalys padengtų savo su tuo susijusias išlaidas.

VI – Išvada

87. Atsižvelgdamas į visus išdėstytus argumentus, siūlau Teisingumo Teismui priimti tokį sprendimą:

1. 2012 m. birželio 19 d. Europos Sąjungos Bendrojo Teismo (apeliacinių skundų kolegija) sprendimas *Arango Jaramillo ir kt. prieš EIB* (T-234/11 P) kelia pavojų Sąjungos teisės darnai tiek, kiek Bendrasis Teismas, kaip apeliacinis teismas, išaiškino sąvoką „protingas terminas“ – taikytiną nagrinėjant Europos investicijų banko tarnautojų ieškinį dėl jų nenaudai šio banko priimto akto panaikinimo – taip, kad jį praleidus ieškinys laikomas pareikštu pavėluotai ir dėl to nepriimtinu, ir Sąjungos teismas neprivalo atsižvelgti į konkrečias bylos aplinkybes; be to, toks aiškinimas yra pernelyg griežtas ir dėl to yra teisės į veiksmingą teisminę gynybą, kaip ji užtikrinta Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnyje, pažeidimas.
2. Panaikinti Europos Sąjungos Bendrojo Teismo sprendimą.
3. Gražinti bylą Europos Sąjungos Bendrajam Teismui.
4. Apeliantai, Europos investicijų bankas, Portugalijos vyriausybė ir Europos Komisija padengia savo bylinėjimosi išlaidas, susijusias su peržiūros procedūra.

54 — 2010 m. liepos 8 d. Bendrojo Teismo sprendimas *M prieš EMEA* (T-F12/08 P-RENV-RX, Rink. p. II-3735, 38 punktas).

55 — Bendrojo Teismo procedūros reglamento 121c straipsnio 1 dalis.

56 — Žr. minėto Sprendimo *M prieš EMEA (peržiūra)* 73 punktą.